

2 u 1: jednotomno srpsko izdanje dve Levi-Strosove posthumno objavljene knjige – *Druga strana meseca: zapisi o Japanu; Antropologija i problemi modernog sveta*. Prevela sa francuskog Slavica Miletić (Beograd: Biblioteka XX vek; Knjižara Krug, 2013), 215 str.

Krajem 2013. godine, kao 212. knjiga u okviru edicije XX vek, iz štampe je izašao srpski prevod dva posthumno objavljena dela Kloda Levi-Strosa (1908-2009), koji je potpisala Slavica Miletić. Reč je, zapravo, o sabranim tekstovima koje je čuveni antropolog publikovao između 1979. i 2002. godine, tokom i nakon svojih odvojenih poseta Japanu – ukupno pet – od 1977. do 1988. Ova dva zbornika izvorno su objavljena 2011. godine u Francuskoj, a zahvaljujući ljubaznosti autorove udovice Monik i Morisa Olandea, urednika originalnog izdanja, na srpskom jeziku se pojavljuju prvi put, jednotomno.

* * *

U prvom dèlu knjige – *Druga strana meseca: zapisi o Japanu* – autor kroz osam različitih tekstova i razgovor sa Đunzoom Kavadam govori o sopstvenom viđenju Zemlje izlazećeg sunca. Levi-Stros otkriva čitaocu evolutivne faze kroz koje je, u sazajnom smislu, prolazio zanimajući se za ovu dalekistočnu kulturu. Prema njegovim rečima, koje u predgovoru navodi Kavada, "nijedan uticaj nije tako rano doprineo mom intelektualnom i moralnom formiranju kao uticaj japanske civilizacije. [...] mogu da kažem da sam u celom svom detinjstvu i jednom delu mladosti i srcem i mišlju boravio u Japanu koliko i u Francuskoj, ako ne i više" (str. 7, 9).

Levi-Strosov rani kontakt sa kulturom Japana – preko japanskih drvoreza koje je dobijao na poklon od svog oca, a o čemu saznajemo već na prvim stranicama ove zbirke tekstova – odredio je, barem u izvesnoj meri, njegovo kasnije usmerenje ka antropologiji. Zbog toga knjiga koja je pred nama ima ne samo užestručni već i biografski značaj. U njoj se lične impresije vešto prožimaju sa naučnim analizama različitih kulturnih fenomena – počev od mitova, preko tradicionalne umetnosti, pa sve do kulinarstva – potvrđujući još jednom Levi-Strosovu ogromnu erudiciju i neprikosnoveno vladanje određenim temama, a više od svega njegovu sposobnost da naizgled nespojive pojave poveže u jednu logičnu celinu.

Govoreći o muzici, kaligrafiji, religiji, mitologiji, filozofskim sistemima, zanatskim tehnikama, ishrani i drugim pitanjima, Klod Levi-Stros istovremeno određuje mesto i ulogu japanske civilizacije u svetu. Ali on to ne čini sa stanovišta vrednovanja ili favorizovanja ove nacije u odnosu na druge već njenog stvarnog doprinosa opštoj kulturi. S tim u vezi, francuski antropolog ukazuje na proces difuzije određenih kulturnih tvorevina koje su različitim putevima, tokom hiljada godina, iz Japana dospevale u druge delove sveta.

Ističući neke japanske specifičnosti, Levi-Stros kaže da je na njega poseban utisak ostavila ravnoteža koju je Japan uspeo da uspostavi između tradicije i ino-

vacije. Prema autorovim rečima, "on [Japan] to pre svega duguje činjenici da ga je u moderno doba uvela restauracija, a ne, kao na primer Francusku, revolucija. [...] Ali za to je zaslužno i njegovo stanovništvo, [...] zaštićeno od kritičkog i sistemskog duha, čija su protivrečna preterivanja podrila zapadnu civilizaciju" (str. 101).

Drugi deo knjige – *Antropologija i problemi modernog sveta* – ne bavi se toliko, ili barem ne prevashodno, kulturom Japana koliko opštim problemima savremene civilizacije, mada autor i ovde sporadično poseže za "japanskim modelom" kao sredstvom koje može biti od koristi u prevazilaženju izvesnih poteškoća sa kojima se suočava današnje društvo.

Tri poglavlja ove celine – u stvari tri predavanja koja je prilikom svoje četvrte posete Japanu, 1986. godine, Levi-Stros održao u Tokiju na poziv Fondacije Išizaka – pokreću pitanja poput veštačke prokreacije, ekonomske prakse, relacije rasa–istorija–kultura, kraja kulturne nadmoći Zapada, veze kulturnog relativizma i moralnog rasuđivanja, odnosa naučne i mitske misli, i, najzad, uloge antropologije u iznalaženju odgovorâ na sva ta pitanja.

Antropologiju Levi-Stros vidi kao novi "demokratski humanizam" čija prva pouka jeste "da svaki običaj i svako verovanje, koliko god nam izgledali neprilični ili iracionalni kada ih uporedimo s našim, čine deo sistema čija je unutrašnja ravnoteža uspostavljena vekovima i da isključivanje nekog elementa iz te celine može dovesti do rušenja svega ostalog" (str. 153). To je, smatra Levi-Stros, sasvim dovoljno da ova nauka zauzme počasno mesto među ostalim disciplinama koje za svoj predmet imaju čoveka i društvo. "Spasilačka" priroda antropologije pokazala se već 1946. godine, kada je Rut Benedikt (1887–1948) objavila svoje čuveno delo *Hrizantema i mač*, zahvaljujući kojem su Amerikanci odustali od prvobitne namere da sruše japanski carski režim. Na taj način Japan je izbegao opasnost da doživi kulturni i civilizacijski krah, koji bi inače bio mnogo veći od vojnog poraza što ga je ova država pretpela za vreme Drugog svetskog rata (str. 152–153).

* * *

Ova knjiga Kloda Levi-Strosa upotpunjuje korpus drugih njegovih dela, od kojih su najvažnija — izuzev *Elementarnih struktura srodstva* — dosad prevedena na srpski ili hrvatski jezik. Tom knjigom, međutim, ne zaokružuje se samo stvaralački opus naučnika koji je ostavio neizbrisiv trag u istoriji antropološke misli već i njegov pogled na sopstveno detinjstvo, prve uzore, sfere interesovanja, antropologiju kao nauku i profesiju, budućnost čovečanstva. Pored *Tužnih tropa*, ona je, možda, jedina Levi-Strosova knjiga koja ga predstavlja manje kao naučnika a više kao čoveka. Lična ali objektivna, ona će biti zanimljiva kako antropolozima tako i svima onima koji se interesuju za Japan.

Davor Petrović